

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Ангилалтын код 13.280

Цацрагийн хамгаалалт Цөмийн цацрагийн тунгийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ	MNS 5631: 2006
Radiation protection Radiation dose limit	MNS 12.053:91-ийн оронд

Стандартчилал, Хэмжилзүйн Үндэсний Зөвлөлийн 2006 оны 06 дугаар сарын 29-ний өдрийн 17 дугаар тогтоолоор батлав.

Энэхүү стандарт нь 2006 оны 07 дугаар сарын 15-ны өдрөөс эхлэн хүчинтэй.

Энэхүү стандартын шаардлагыг заавал мөрдөнө.

1.ЗОРИЛГО

Энэ стандартын зорилго нь манай улсын хүн ам болон цацрагтай ажиллагчдын жилд авч болох цацрагийн тунгийн зөвшөөрөгдөх хэмжээг холбогдох олон улсын зөвлөмжийн дагуу тогтооход оршино.

2.ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Энэ стандарт нь цацрагтай ажиллагчид болон хүн амын жилд авах цацрагийн тунгийн хэмжээг зөвшөөрөгдөх утгатай харьцуулан үнэлэхэд хамаарна.

3. НОРМАТИВ ИШЛЭЛ

3.1. 1990 Recommendations of the International Commission on Radiological Protection, ICRP Publication 60, Volume 21, No.1-3, 1991

3.2. International Basic Safety Standards for Protection against Ionizing Radiation and for the Safety of Radiation Sources, Jointly sponsored by FAO, IAEA, ILO, OECD/NEA, PAHO, WHO, Safety Series No.115, 1996

3.3. Occupational Radiation Protection, Jointly sponsored by IAEA and ILO, Safety Guide No.RS-G-1.1, 1999

3.4. Assessment of Occupational Exposure Due to External Sources of Radiation, Jointly sponsored by IAEA and ILO, Safety Guide No.RS-G-1.3, 1999

4. НЭР ТОМЬЁО, ТОДОРХОЙЛОЛТ

4.1. Цацрагтай ажиллагчид – ионжуулагч цацрагийн үүсгүүртэй байнга ба түр гардан ажиллагчид

MNS 5631:2006

4.2. Ионжуулагч цацраг - шууд болон шууд бус замаар бодис, биологийн биет дотор хос ион үүсгэх цацраг

4.3. Цацрагийн тун - ионжуулагч цацрагаас бие махбодид шингээгдсэн энергийн хэмжээгээр тодорхойлогддог шарлагыг илэрхийлэх хэмжигдэхүүн

Грей (Гр) - цацрагийн шингэсэн тунгийн СИ систем дэх нэгж.

4.4. Цөмийн цацрагийн тунгийн хязгаар (ЦЦТХ)-цацрагтай ажиллагчдад таван жилийн турш нэгэн хэмжээгээр жигд нөлөөлөхөд тэдгээрийн эрүүл мэндэд орчин үеийн аргаар илрэхүйц хэвийн бус өөрчлөлт үзүүлэхгүй байх цацрагийн эквивалент тунгийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ.

4.5. Эквивалент тун (Н) - төрөл бүрийн бүрэлдэхүүнтэй цацрагийн байнгын шарлагын нөлөөг үнэлэх бөгөөд хүний биеийн эд, эрхтэнд цацрагийн шингэсэн тун (D)-г цацрагийн төрлөөс хамаарсан жинлэсэн коэффициент (W_R)-ээр үржүүлж дараах байдлаар илэрхийлнэ.

$$H = D \cdot W_R$$

R- Цацрагийн төрлийг заасан индекс

Зиверт (Зв) - Эквивалент тунгийн СИ систем дэх нэгж. мЗв - милли Зиверт (1Зв = 1000мЗв),

4.6. Төрөл бүрийн ионжуулагч цацрагийн хувьд эквивалент тунг тооцоолох үед ашиглах жинлэсэн коэффициент (W_R)-ыг 3.1-р хүснэгтэд заасны дагуу авна.

Хүснэгт 4.1. Жинлэсэн коэффициент

Цацрагийн төрөл	Жинлэсэн коэффициент, W_R
Рентген ба гамма цацраг	1
Электрон позитрон, мюон	1
2 МэВ-ээс их энергитэй протон	5
Нейтроны энерги нь :	
10 КэВ -ээс бага	5
10-100 КэВ	10
100 КэВ-ээс 2 МэВ	20
2-20 МэВ	10
20 МэВ-ээс их	5
Альфа бөөм, хуваагдлын хэлтэрхий, хүнд цөм	20

4.7. Эффектив тун (E) – эд, эрхтэн дэх эквивалент тун болон шарагдаж байгаа эдийн хувьд жинлэсэн коэффициентийн үржвэрүүдийн нийлбэр юм.

$$E = \sum_T W_T H_T$$

Үүнд: H_T – эд буюу эрхтэн дэх эквивалент тун.

W_T – Т эд буюу эрхтэний хувьд жинлэсэн коэффициент

Эффектив тунгийн нэгж мөн Зиверт (Зв) байна.

4.8. Цацрагийн санамсаргүй эффект үүсэхэд эд, эрхтэний янз бүрийн мэдрэмжийг тооцоход ашигладаг жинлэсэн коэффициентийн утгыг 3.2-р хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 4.2. Хүний эд, эрхтэний хувьд жинлэсэн коэффициент- W_T

Эрхтэн буюу эд	W_T
Бэлгийн булчирхай	0.20
Чөмөг (улаан)	0.12
Бүдүүн гэдэс, уушиг, ходоод	0.12
Давсаг, хөхний булчирхай, элэг, улаан хоолой, бамбай булчирхай	0.05
Арьс, ясны гадаргын эс	0.01
Бусад	0.05

5. ЦӨМИЙН ЦАЦРАГИЙН ТУНГИЙН ХЯЗГААР

5.1. Цацрагтай ажиллагчдын 5 жилийн туршид авах цацрагийн тунгийн хязгаар 100 мЗв-ээс ихгүй байна. Гэхдээ дурын 1 жилд авч болох цацрагийн тунгийн хязгаар 50мЗв-ээс хэтрэхгүй байх ёстой.

5.2. Цацрагийн үүсгүүртэй ажилладаг 45 хүртэл насны эмэгтэйчүүдийн хувьд дараах нэмэлт хязгаарлалт байна. Үүнд: Хэвлийн доод хэсгийн гадарга дээрхи эквивалент тун 1 сард 1 мЗв-ээс хэтрэхгүй байх ёстой. Харин эрхтний жилд авах цацраг идэвхт изотопын хэмжээ цацрагтай ажиллагчдын жилийн хязгаарын 1/20-ээс хэтрэхгүй байх ёстой. Энэ нөхцөлд жирэмслэлтийн эхний 2 сард ургийн авах эквивалент тунгийн хэмжээ 1 мЗв-ээс хэтрэхгүй.

5.3. Нийт хүн амын хувьд авч болох цацрагийн тунгийн хязгаар жилд 1 мЗв-ээс хэтрэхгүй байна. Байгалийн цацрагийн ердийн дэвсгэр түвшин, эмнэлгийн буюу эмчилгээ, оношлогооны шарлага энд хамаарахгүй.

5.4. Цацрагтай ажиллагчид, хүн амын авч болох цацрагийн тунгийн үндсэн хязгаар (4.1-р хүснэгтэд харуулсан) нь ионжуулах цацрагийн удаан үйлчлэлийн аюулыг үнэлэх болон цацрагийн нормчиллын үед хэрэглэдэг эквивалент тунгийн нэгж(мЗв)-ээр илэрхийлэгдэнэ.

MNS 5631:2006

Хүснэгт 5.1. Цацрагтай ажиллагчид, хүн амын авч болох цацрагийн тунгийн үндсэн хязгаар, мЗв

Нормчилсон хэмжигдэхүүн	Цацрагийн тунгийн хязгаар	
	Цацрагтай ажиллагчид	Хүн ам
Жилд авах эффектив тун	Дурын дараалсан 5 жилд жилд дунджаар 20мЗв. Гэхдээ 1 жилд 50 мЗв-ээс хэтрэхгүй байх	Дурын дараалсан 5 жилд жилд дунджаар 1мЗв. Гэхдээ 1 жилд 5мЗв-ээс хэтрэхгүй байх
Жилд авч болох эквивалент тун: - Нүдний болорт - Арьсанд - Царвуу, тавхайнд	 150 500 500	 15 50 50

5.5. Цацрагтай ажиллагчид болон нийт хүн амын сар, долоо хоногт авах цацрагийн тун, цацрагийн тунгийн чадлын хэмжээг 4.1-р хүснэгтэд харуулсан цацрагийн тунгийн үндсэн хязгаарыг үндэслэн тооцно.

ТӨГСӨВ.